

از تجربه‌های جهانی در سیاستگذاری و مدیریت آب درس بگیریم

دیدگاه پوپولیستی در انتقال بین حوضه ای آب عواقب نامطلوبی دارد

خبرگزاری صدا و سیما

مقصد (فلات مرکزی) منتقل شده است، وقتی که مسائل اجتماعی بین استان‌های همجوار بروز کرده است، وقتی که مردم استان‌های مبدأ انتقال خود را دسترسی به آب شرب با کیفیت رضایت بخش محرومند، وقتی که هزینه‌های انتقال بیش از درآمد حاصله از آن در بخش کشاورزی در منطقه مقصد است، وقتی که در حوضه مبدأ هنوز بیش از یک میلیون هکتار زمین قابل کشت وجود دارد که مورد استفاده قرار نرفته‌اند، وقتی که انتقال آب سبب کاهش تولید انرژی برقایی در سدهای واقع در ابراهه است، وقتی که از نظر کارشناسی مقدار سرانه آب موجود در مناطق مقصد کفاف نیاز شرب و بهداشت و صنعت افق آینده این مناطق و در الگوی کشت کم مصرف کفاف نیاز کشاورزی فعلی این مناطق را می‌دهد، با دیدگاه‌های اول و دوم نمی‌توان توجیه گرو وجود آب مازاد در حوضه مبدأ بود و تنها دیدگاه‌های مشکل دار و غیرقابل قبول سوم و چهارم می‌توانند دستاویز قرار گرفته و توجیه‌گر انتقال آب به خارج حوضه باشند.

لذا چنانچه رویکرد مدیریت منابع آب کشور ممچنان در این کج راهه باقی بماند و سیاست‌های غلط در بخش انتقال بین حوضه‌ای آب در حوضه کارون و دز ممچنان ادامه یابد، باید بتدریج منتظر عواقب نامطلوب بیشتری از کمبود آب در استان‌های خوزستان و چهارمحال بختیاری بود و اثراتی مانند تبدیل خشکسالی دوره‌ای به فصلی و دائمی و حادث شدن مشکلات زیست‌محیطی مرتبط با آب شورتر شدن آب عبوری از کارون و بغرنج شدن مسائل کارون در مصب حتمی است.

نتیجه کلی آنکه از رویکردهای موجود درخصوص استخراج آب مازاد هر حوضه یا رودخانه، تنها رویکردهای یک و ۲ به ترتیب مطلوبیت عالی و خوب دارند و با این رویکردها وجود آب مازاد در حوضه رودخانه‌های کارون و دز اثبات نمی‌شود. متأسفانه در حال حاضر مدیریت منابع آب کشور با پیگیری رویکردی منطبق با رویکردهای ۳ و ۴ که به ترتیب مطلوبیتی بسیار ضعیف و صفر دارند به دنبال اثبات آب مازاد و توجیه انتقال آب بین حوضه‌ای است که نتایج منفی و خسارت بار این رویکرد از هم‌اکنون نگران بیش از یک میلیارد متر مکعب در سال (یعنی چند برابر مصارف خانگی مورد نیاز کل جمعیت ساکن) به مناطق

“

■ دیدگاه پوپولیستی ممکن است به ما بگوید که سطح جنگل در شمال کشور که زیاد است می تواند کاهش یابد و در عوض بودجه های کشور به

های کشور به سایر استان ها سرازیر شود تا مناطق جنگلی ایجاد شود. مسلم است که با پیگیری این دیدگاه پوپولیستی هم جنگل های شمال کشور را از دست خواهیم داد و هم در مناطق خشک کشور قادر به ایجاد و نگهداری جنگلی پایدار نخواهیم بود و لذا تنها سرمایه های ملی کشور است که به هدر خواهند رفت

پروژه‌های توسعه منابع آب و در نظر گرفتن و تقویت حس نوع دوستی و ارزش‌های اخلاقی در مناطق همجوار است که متأسفانه تاکنون به این مهم هیچ اهمیتی داده نشده است. دیدگاه اکوهیدرولوژیک هر چند از نظر علمی و زیست محیطی می‌تواند ایده آل باشد اما از جنبه‌های عملی، اخلاقی و انسانی اشکالاتی را سبب می‌شود که اجرا و در پیش گرفتن آن را در کشور ما تقریباً غیرممکن می‌نماید. دیدگاه مبتنی بر تجارب جهانی شاید کم نقص‌ترین دیدگاه باشد که البته ممکن است به مرور زمان کاملتر نیز شود. دیدگاه مهندسی ساده نگر به دلیل نادیده گرفتن بروز مشکلات زیست محیطی در حوضه مبدأ، در زمانه فعلی به توجیه به مسائل زیست‌محیطی بارز شده و به مطالبه عمومی تبدیل شده است قابل پیگیری و پذیرش نیست. اما دیدگاه دسترسی برابر به آب تنها ظاهری عوام‌فریبانه دارد و هیچ تناسبی با اتخاذ تصمیم در حوزه منابع طبیعی هر کشور که آب نیز جزو آنهاست، ندارد و درست به مثابه این است که گفته شود باید

پروژه‌های توسعه منابع آب و در نظر گرفتن و تقویت حس نوع دوستی و ارزش‌های اخلاقی در مناطق همجوار است که متأسفانه تاکنون به این مهم هیچ اهمیتی داده نشده است. دیدگاه اکوهیدرولوژیک هر چند از نظر علمی و زیست محیطی می‌تواند ایده آل باشد اما از جنبه‌های عملی، اخلاقی و انسانی اشکالاتی را سبب می‌شود که اجرا و در پیش گرفتن آن را در کشور ما تقریباً غیرممکن می‌نماید. دیدگاه مبتنی بر تجارب جهانی شاید کم نقص‌ترین دیدگاه باشد که البته ممکن است به مرور زمان کاملتر نیز شود. دیدگاه مهندسی ساده نگر به دلیل نادیده گرفتن بروز مشکلات زیست محیطی در حوضه مبدأ، در زمانه فعلی به توجیه به مسائل زیست‌محیطی بارز شده و به مطالبه عمومی تبدیل شده است قابل پیگیری و پذیرش نیست. اما دیدگاه دسترسی برابر به آب تنها ظاهری عوام‌فریبانه دارد و هیچ تناسبی با اتخاذ تصمیم در حوزه منابع طبیعی هر کشور که آب نیز جزو آنهاست، ندارد و درست به مثابه این است که گفته شود باید

مبدأ در افق زمانی آینده به اضافه نیازهای زیست محیطی و پایداری منابع آب و عدم نفوذ شوری آب دریا است. در این دیدگاه اصل بر شفافیت است و ساکنان حوضه مبدأ چه از نظر انباتی و چه از نظر ذهنی باید متقاعد شوند که انتقال آب تأثیر محسوسی بر تأمین کمی و کیفی آب و زندگی آنها نخواهد داشت. شاخص پایداری منابع آب در حوضه یا رودخانه مبدأ (یعنی نسبت مصرف آب به میانگین دراز مدت منابع آب منطقه) قاعداً باید حداکثر ۴۰ درصد در نظر گرفته شود. علاوه بر این در حوضه مقصد باید تمام روش‌های مدیریت تقاضا و صرفه جویی‌ها و طرح‌های جایگزین انجام شده باشند و انتقال برای نیازی اساسی اثبات شود. روی هم رفته در چنین مسأله‌ای مردم حوضه مبدأ باید متقاعد شوند که در حوضه مقصد کمبود ساختگی نیست و انتقال آب سبب اتلاف آب در حوضه مقصد نمی‌شود یا به غیر هدف انتقال به‌کار گرفته نمی‌شود یا حس برتری جویی اخذ نمی‌شود. در این دیدگاه قیود دیگری نیز وجود دارد که از دامنه این یادداشت خارج است.

■ دیدگاه مهندسی ساده نگر از نظر این دیدگاه که بسیار قدیمی و از رده خارج است، آب صرفاً از جنبه ذخیره، انتقال و تخصیص برای مصارف گوناگون مورد توجه قرار می‌گیرد. لذا کل موجودی آب یک حوضه (یا زیر حوضه) در حالت ۷۵ یا ۵۰ درصد احتمال وقوع مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و این مقدار را نیازهای آبی مصارف حوضه شامل آبیاری زمین‌های کشاورزی، شرب و بهداشت، صنعت و برقایی تا افق زمانی خاص (مثلاً ۲۰۳۰) مقایسه می‌شود و چنانچه موجودی آب بیشتر از این مقدار باشد به‌عنوان مازاد تلقی می‌شود. در این دیدگاه نیاز آبی برای کنترل شوری مصب‌ها و نیاز آبی اکوسیستم‌ها و تالاب‌ها دیده نمی‌شود و به عبارتی از نظر این دیدگاه ریختن آب رودخانه به دریا یا تالاب‌ها هدر دادن آب تلقی می‌شود.

■ دیدگاه دسترسی برابر به آب این دیدگاه هیچ مبانی علمی ندارد و شاید مخصوص کشور ما نیز نباشد ولی می‌شود آن را دیدگاهی پوپولیستی قلمداد کرد. این دیدگاه در این یادداشت از آنجا اهمیت یافته که با وجود اینکه تاکنون فقط از زبان عده‌ای نا آشنا به مسائل آب و محیط زیست مطرح می‌شد اخیراً در سخنان متولیان آب نیز تجلی یافته است (معاون آب و آبفای وزیر نیرو گفت: کشور ایران در یک منطقه خشک و نیمه‌خشک قرار دارد و دسترسی به آب شرب محدود است، در این شرایط حدود ۴۶ درصد از جمعیت کشور در فلات مرکزی کشور ساکن هستند و تنها به ۲۰ درصد منابع آبی کشور دسترسی دارند). در این دیدگاه توزیع برابر منابع آب در کشور مانند شبکه توزیع برق هدف نهایی است و ارزشمند قلمداد می‌شود و هیچ کاری با نیاز اساسی حوضه مقصد و نتایج انتقال بر حوضه مبدأ ندارد و به طور کلی در این نگرش پارامترهای دیگر قابل اغماض فرض می‌شوند. در بررسی این چهار دیدگاه باید به برخی جنبه‌ها توجه ویژه کرد. نکته اول اینکه مهم‌ترین تعهد دولت‌ها فراهم آوردن آب مناسب برای مصارف خانگی است و این مسأله جزو حقوق اولیه همه شهروندان است. دومین نکته الزام مدیریت آب کشور بر پیگیری اصول توسعه پایدار و بالا بردن بهره‌وری آب است که در کشور ما شدیداً مورد بی‌مهری قرار گرفته است. سومین نکته مشارکت مردمی و شفافیت کامل در برنامه‌های توسعه مدیریت آب کشور است که تاکنون کمتر مورد توجه قرار گرفته است. چهارمین نکته و البته مهم‌ترین نکته لحاظ نمودن وبها دادن به مسائل اجتماعی در

انتقال بین حوضه‌ای آب اکنون به یک چالش بسیار مهم ملی بدل شده است. متأسفانه در کشور ما آنچه تاکنون عملاً تصمیم نهایی انتقال آب بین حوضه‌ای را جامه عمل پوشانده بیشتر ملاحظات سیاسی بوده و جایگاه کار کارشناسی نه در تصمیم‌گیری، بلکه تنها در چگونگی اجرا و کار مهندسی آن بوده است و توجیه کارشناسی تنها بعد از تصمیم نهایی و به مثابه «هدف وسیله را توجیه می‌کند» به‌صورت صوری چیدمان شده‌اند (نمونه بارز آن طرح انتقال موسوم به بهشت آباد است که تصمیم و اجرای آن یک شبه ابلاغ و مطالعات آن بعداً توسط مشاور چیدمان شد و چند بار نیز تغییر کرد بدون آنکه در تصمیم اصلی اثر چندانی داشته باشد). با همه اینها در بحث‌های مرتبط با این موضوع مهم، در سطح تخصصی و غیر تخصصی نقطه شروع توجیه انتقال آب حوضه به حوضه توافق بر تعریف وجود آب مازاد در بعضی حوضه‌هاست. در این خصوص چندین نگرش مختلف و متضاد وجود دارد که توصیف آنها برای اطلاع علاقه‌مندان به موضوع و برای استخراج تصمیم صحیح، بسیار با اهمیت است.

و اما اصل موضوع یعنی نگرش‌ها و دیدگاه‌های موجود، درخصوص اثبات وجود آب مازاد هر حوضه می‌توانند به چهار دسته زیر تقسیم شوند.

۱- دیدگاه مبتنی بر اکوهیدرولوژی
۲- دیدگاه مبتنی بر تجارب جهانی
۳- دیدگاه مهندسی ساده نگر
۴- دیدگاه دسترسی برابر به آب

این دیدگاه‌ها از نظر مطلوبیت به ترتیب بین ۱۰۰ صفر مرتب شده‌اند.

اما این دیدگاه‌ها چه می‌گویند و مبانی استدلالی آنها چیست.
■ دیدگاه اکوهیدرولوژیکی به طور کلی این نگرش با تکیه بر مبانی علمی و با تأکید بر حفظ محیط زیست استوار است. از نظر این دیدگاه، هر قطره آب موجود در هر حوضه یک سرویس اکولوژیکی انجام می‌دهد و اکوسیستم هر حوضه با مصرف بهینه کل آب موجود در حوضه تکوین می‌یابد. براساس این دیدگاه در هر حوضه هیچ آب مازادی قابل تعریف نیست. بنابراین برداشت و جابه‌جا کردن آب از حوضه‌ای به حوضه دیگر نمی‌تواند بدون لطمه در حوضه مبدأ باشد. در این دیدگاه سیلاب در هر حوضه، آب مازاد تلقی نمی‌شود. سیلاب‌ها منبع کانی برای زمین‌های کشاورزی و تغذیه آب

های زیرزمینی و سیراب شدن تالاب‌ها هستند، شرایطی است برای انتقال و مهاجرت ماهیان و حفظ تنوع بیولوژیکی، عاملی است برای انتقال مواد مغذی همراه با رسوبات به مصب‌ها و بازدارنده نفوذ آب شور دریا به رودخانه است. ورود آب شیرین رودخانه به دریا سبب تعادل شوری آب دریاست و توزیع آن در دریا چون ردیابی عمل می‌کند برای یافتن مسیر ماهیان مهاجر. از نظر این دیدگاه هر حوضه‌ای شرایط اکوسیستمی خود را دارد که نباید بر هم زده شود و حتی زدن سد در مسیر رودخانه توجیهی ندارد.

■ دیدگاه مبتنی بر تجارب جهانی این دیدگاه حاصل تجارب و جمع‌بندی نشست‌های تخصصی جهانی در مورد پروژه‌های موفق و ناموفق انتقال بین حوضه‌ای آب در سطح کشورهای مختلف است که ترکیبی از اصول علمی و تجربی در آن نهفته است. در این دیدگاه از نظر کلی انتقال آب بین حوضه‌ای امکان پذیر است. ملاک تشخیص آب مازاد در حوضه مبدأ همه نیازهای حوضه

هفت تپه با حداکثر ظرفیت

به چرخه تولید بر می‌گردد

دزفول- دبیر کارگروه ملی تسهیل و رفع موانع تولید کشور گفت: هدف این ستاد و قوه قضائیه فعالیت کارخانه کشت و صنعت نیشکر هفت تپه با حداکثر ظرفیت تولید است.

به گزارش ایرنا، میثم زالی در حاشیه بازدید از شرکت کشت و صنعت نیشکر هفت تپه افزود: اینکه مجموعه کشت و صنعت نیشکر هفت تپه در اختیار چه کسی باشد موضوعی است که باید بررسی شود چرا که کارخانه هفت تپه در اختیار مالکی است که در یک روند قانونی این شرکت در اختیار او گذاشته شده است.

دبیر کارگروه ملی تسهیل و رفع موانع تولید کشور گفت: اگر مشخص شود در حوزه قراردادی و واگذاری این شرکت فسخ یا اتفاقی افتاده است که ایفای تعهد نکرده باشد، پیگیری لازم صورت می‌گیرد.

وی با اشاره به تلاش صورت گرفته از سوی ستاد تسهیل و رفع موانع تولید کشور و قوه قضائیه برای پرداخت حقوق معوقه کارگران نیشکر هفت تپه افزود: تلاش صورت گرفته در راستای آرامش در این مجموعه کارگری و آغاز به کار مجدد این کارخانه تولیدی است.

زالی گفت: می‌توان روزهای خوبی را برای این شرکت بزرگ تولیدی پیش‌بینی کرد اما رسیدن به این شرایط مستلزم فضایی آرام و صبوری کارگران است. وی با تأکید بر اینکه رسیدگی به تخلفات مالکان نیشکر هفت تپه در مسیر قضایی اتفاق خواهد افتاد، افزود: حداکثر تلاش ستاد تسهیل و رفع موانع تولید کشور و قوه قضائیه جلوگیری از بروز اختلال در روند فعالیت نیشکر هفت تپه است.

دبیر کارگروه ملی تسهیل و رفع موانع تولید کشور بیان کرد: هر اتفاقی می‌خواهد در برخورد با تخلفات این شرکت صورت گیرد نباید در روند فعالیت نیشکر هفت تپه اختلال ایجاد کند. شرکت کشت و صنعت نیشکر هفت تپه با حدود ۶ هزار پرسنل در شهرستان شوش واقع شده و از سال ۱۳۹۴ به بخش خصوصی واگذار شده است.

نابودی بیش از هزار هکتار از جنگل‌های افزر در آتش‌سوزی

بیش از هزار هکتار از جنگل‌های افزر در آتش‌سوزی ارتفاعات بخش افزر فیروزکوارزین استان فارس نابود شد. به گزارش خبرگزاری صدا و سیما، رئیس اداره منابع طبیعی فیروزکوارزین گفت: در این آتش‌سوزی بیش از هزار هکتار از جنگل‌های بنه، کنار و ببادام کوهی و عرصه‌های منابع طبیعی و پوشش گیاهی و مرتعی منطقه کاملاً در آتش سوخت. نظریان افزود: گرمای شدید، صعب‌العبور بودن، نبود راه دسترسی، وزش باد شدید، پوشش مناسب گیاهی و همچنین کمبود امکانات سبب شد تا مهار آتش زمان‌بر باشد. آتش‌سوزی در ارتفاعات منطقه تنگ کله از بخش افزر شهرستان فیروزکوارزین که از عصر شنبه آغاز شده بود ساعت ۳ بامداد دیروز مهار شد.

اصفهان رتبه نخست تولید شیر خام کشور

اصفهان- استان اصفهان رتبه نخست در تولید شیر خام را در کشور دارد. به گزارش خبرگزاری صدا و سیما، مدیرکل دامپزشکی استان اصفهان با اشاره به جایگاه استان اصفهان در حوزه دام و طیور کشور گفت: این استان با تولید سالانه یک میلیون و ۳۷۰ هزار تن شیر، رتبه نخست تولید شیر خام را در کشور دارد که این رقم با تولید ۱۵ استان دیگر برابری می‌کند. شهرام موحدی به کیفیت بالای تولیدات دامی این استان اشاره کرد و افزود: پارسال توانستیم ۱۳ هزار تن خامه و ۵۰ هزار تن پنیر به روسیه صادر کنیم. وی همچنین گفت: کارکنان اداره‌های دامپزشکی استان سالانه به ۱۵ هزار قلاده سگ در این استان واکسن هاری تزریق می‌کنند. مدیرکل دامپزشکی استان اصفهان در زمینه تولیدات دامی شهرستان آران و بیدگل افزود: در شهرستان آران و بیدگل سالانه ۴۰ هزار تن محصول دامی و پروتئینی شامل ۳۰ هزار تن شیر، سه هزار و ۶۰۰ تن گوشت سفید، هزار و ۵۰۰ تن گوشت قرمز، پنج هزار تن تخم‌مرغ، ۷۵ تن عسل، ۶۰ تن ماهی و ۱۳ کیلوگرم خاویار تولید می‌شود.

وضعیت قرمز در بیمارستان رازی اهواز

اهواز- رئیس بیمارستان رازی اهواز از اشغال ۹۰ درصدی تخت‌های ICU این بیمارستان برای بیماران مبتلا به کرونا خبر داد. دکتر فرهنگ کره‌بندی با اشاره به آخرین وضعیت بیمارستان رازی به عنوان تنها بیمارستان پذیرنده بیماران مبتلا به کرونا، اظهار کرد: در حال حاضر بیماران مبتلا به کروناي اهواز و شهرهای اطراف، در بیمارستان رازی اهواز پذیرش می‌شوند بنابراین وضعیت بیمارستان برای ما قرمز محسوب می‌شود، با وجود این وضعیت بیمارستان نسبت به قبل بهتر شده است. وی افزود: در حال حاضر حدود ۸۵ تا ۹۰ درصد تخت‌های ICU و ۵۰ تا ۶۰ درصد تخت‌های عادی بیمارستان رازی اشغال هستند. کره‌بندی با بیان اینکه تعداد مراجعه‌کنندگان به بیمارستان نسبت به زمان پیک بیماری کاهش یافته است، گفت: هر چه تعداد بیمار بدحال بیشتر باشد شانس مرگ و میر نیز افزایش می‌یابد؛ در حال حاضر روند مرگ و میر ادامه دارد اما کاهش شده است. رئیس بیمارستان رازی اهواز در خصوص وضعیت بستری بیماران در این بیمارستان نیز گفت: از هر چهار تا پنج مراجعه‌کننده، یک بیمار بستری می‌شود.

هم قدمی کرونا با طبیعت گردان در اخلمد

همه ساله با گرم شدن هوا در فصل تابستان بسیاری از مردم، سفر به مناطق خوش آب و هوا را در اولویت خود قرار می‌دهند تا همراه با دوستان و خانواده لحظاتی پر نشاط را تجربه کنند. اما این در حالی است که حتی شرایط فعلی کشور که درگیر شیوع ویروس کرونا شده نیز مانعی برای گردشگری عده‌ای مسافر غیرمسئول نمی‌شود و بدتر اینکه این نوع گردشگران حداقل پروتکل‌های بهداشتی را نیز رعایت نمی‌کنند. اقدام به سفر، ازدحام جمعیت و عدم نظارت در چنین اماکنی مسلماً باعث شیوع و گسترش ویروس کرونا خواهد شد. منطقه گردشگری «اخلمد» ۸۵ کیلومتری مشهد و در میان رشته کوه‌های بینالود واقع شده و این روزها شاهد حضور گردشگران زیادی است که از شهرهای دور و نزدیک به این منطقه

می‌آیند. کرونا در حالی در منطقه گردشگری اخلمد چنان‌را همسفر گردشگران شده که تعطیلی مراکز اقامتی این شهر به دلیل شیوع بالای کرونا بیش از ۴ میلیارد تومان به صاحبان این صنعت خسارت وارد کرده است. «محمد طاهریان‌مقدم» مدیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی چنان‌را می‌گوید: «بیش از ۷۰ درصد درآمد مردم روستای اخلمد از گردشگری است، به طوری که همه ساله در ۶ ماه اول سال در شهرستان بیش از یک میلیون مسافر خارجی و بازدیدکننده از روستای اخلمد و چشمه سبز گلمکان داشنیم.» به گفته او در سال بیش از ۱۲ میلیون نفر مسافر از شهرستان عبور می‌کنند، که بیشترین بازدید از روستای گردشگری رادکان، آبشار اخلمد و چشمه سبز گلمکان است.

